

Barbara Łukaszewicz*

 <https://orcid.org/0000-0002-2320-8934>

TEMATYKA MNIEJSZOŚCI ETNICZNYCH W UJĘCIU GLOTTODYDAKTYCZNYM – ROZWAŻANIA TEORETYCZNE I BADANIE ANKIETOWE

Streszczenie. Celem artykułu było przedstawienie zagadnienia mniejszości etnicznych w Polsce w kontekście dydaktyki języka polskiego i kultury polskiej jako obcej. W tekście zostały opisane najważniejsze aspekty związane z tym rodzajem społeczności w Polsce i rozważania dotyczące tytułowej problematyki na zajęciach dla cudzoziemców uczących się polszczyzny. W pracy zawarto również ustalenia teoretyczne sytuujące tematykę mniejszości etnicznych w obszarze geografii kulturowej. Zamieszczono też wyniki badania orientacji jego uczestników odnośnie do tytułowej tematyki oraz ich preferencji związanych z podejmowaniem tego tematu na zajęciach z języka polskiego i kultury polskiej. Grupa ankietowanych obejmowała 91 uczestników lektoratów języka polskiego na poziomach B2, C1 i C2, a zaprezentowane dane pozyskano z ankiety złożonej z pytań głównie o kafeterii zamkniętej. Większość respondentów potrafiła wymienić dwie bądź jedną mniejszość etniczną, a także wyraziła chęć zgłębiania badanej tematyki i włączania jej do programu zajęć z języka polskiego i kultury polskiej. Najwięcej ankietowanych zadeklarowało zainteresowanie zabytkami i atrakcjami turystycznymi związanymi z kulturą mniejszości etnicznych w Polsce, co zawarto w podsumowaniu artykułu i opisanych w nim propozycjach praktycznego wykorzystania wniosków wyciągniętych z badania. Analiza teoretyczna i interpretacja wyników ankiety pokazały, że tematyka mniejszości etnicznych stanowi interesujący dla cudzoziemców element wiedzy o polskim społeczeństwie.

Słowa kluczowe: język polski jako obcy, glottodydaktyka polonistyczna, nauczanie kultury polskiej, mniejszości etniczne

---

* barbara.lukaszewicz@uw.edu.pl, Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki, Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców POLONICUM, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa.

THE TOPIC OF ETHNIC MINORITIES IN TEACHING POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE – THEORETICAL CONSIDERATIONS AND SURVEY RESEARCH

Abstract: The aim of the article was to present the issue of ethnic minorities in Poland in the context of teaching Polish language and culture as foreign ones. The text describes the most important aspects related to such communities in Poland and reflects on the title issues during classes for foreigners who learn Polish. The work also contains theoretical findings situating the subject of ethnic minorities in the area of cultural geography. It also includes the results of a study on the knowledge of Polish language learners on the topic and their preferences concerning discussing minority issues during Polish language and Polish culture classes. The group of respondents included 91 participants of Polish language courses at the B2, C1 and C2 levels, and the presented data was obtained with the use of a survey consisting of questions mainly in the form of cafeteria-style checklist. Most of the respondents were able to name two or one ethnic minority, and expressed the willingness to explore the subject matter and include it in the curriculum of Polish language and Polish culture. The largest number of respondents declared their interest in monuments and tourist attractions related to the culture of ethnic minorities in Poland, which is included in the summary of the article and the proposals for practical use of the conclusions drawn from the described study. The theoretical analysis and interpretation of the survey results showed that the subject of ethnic minorities is an element of interest for foreigners learning about Polish society.

Keywords: Polish as a foreign language, teaching Polish as a foreign language, teaching Polish culture, ethnic minorities

Przed II wojną światową Polskę uważano za kraj o znacznym zróżnicowaniu regionalnym, narodowym i etnicznym. Ze spisów powszechnych przeprowadzonych w 1921 i 1931 roku wynika, że jedynie 68–69% ówczesnych mieszkańców II Rzeczypospolitej było Polakami, natomiast ponad trzydziestoprocentową grupę mniejszości narodowych stanowili Ukraińcy, Żydzi, Białorusini i Niemcy (ZPE b.r.w.). Do zmiany tej sytuacji po 1945 roku przyczyniły się następujące wydarzenia historyczne: Holocaust, przesunięcie granic państwa o około 200 km na zachód i przesiedlenia ludności. Polska stała się jednym z najbardziej homoetnicznych państw europejskich – w 1946 roku zamieszkiwało ją 86,8% Polaków, a wśród mniejszości narodowych dominowali tylko mieszkańcy jednego kraju – Niemiec (Ambroch i in. 2018, s. 57). Wprowadzenie nowego ustroju w 1989 roku spowodowało kolejne zmiany: do Polski zaczęli napływać migranci z krajów zarówno sąsiednich, jak i dalszych (np. z Wietnamu i Chin), natomiast Polacy coraz częściej identyfikowali się z różnymi grupami regionalnymi i mniejszościami etnicznymi¹ (Giza i in. 2012, s. 51). W ciągu ostatnich trzech dekad Polska stała

¹W Polsce oficjalny status mniejszości przyznano czterem grupom, co zostało opisane w dalszej części artykułu. Istnieją również społeczności o kulturowej odrębności, które starają się o przyznanie im tego statusu (np. Kaszubi) bądź się o niego nie starają (np. Kurpie). Terminologia dotycząca tego rodzaju grup jest bogata, a sami badacze niejednokrotnie nie zgadzają się ze sobą co do definicji (np. Jasiewicz 2004, s. 208–209). W niniejszym artykule i w badaniach przeprowadzonych na jego potrzeby termin „mniejszość etniczna” odnosi się nie tylko do czterech grup oficjalnie uznanych przez państwo polskie, lecz także pozostałych, identyfikujących się z inną kulturą niż polska.

się krajem różnorodnym kulturowo – nie tylko ze względu na zwiększoną liczbę imigrantów, lecz także deklarowaną przez część Polaków przynależność do grup o poczuciu odmienności kulturowej. Co więcej, niektórzy uważają się przede wszystkim za przedstawiciela społeczności mniejszościowej, a dopiero w drugiej kolejności – kultury polskiej. Identyfikacja etniczna Polaków przestała być zatem jednoznaczna i oczywista mimo stanowisk osób i ugrupowań arbitralnie podchodzących do pojęcia *polskości*. Ten fakt odgrywa znaczącą rolę w charakteryzowaniu społeczeństwa polskiego, niebędącego kulturowym monolitem.

Wydarzenia w Europie Wschodniej ostatnich lat – represjonowanie dysydentów w Białorusi i wojna w Ukrainie – sprawiły, że do Polski przybyło wielu imigrantów szukających schronienia czy lepszych warunków życia. W przestrzeni publicznej i przekazach medialnych napływ cudzoziemców stał się jednym z przewodnich tematów. Zdają sobie z tego sprawę również obcokrajowcy uczący się polszczyzny i poznający kulturę polską, której częścią są różnego rodzaju mniejszości. Poza narodowymi wyróżnia się również etniczne, o których powinni wiedzieć zarówno sami Polacy, nie zawsze świadomi własnej różnorodności, jak i cudzoziemcy chcący zaznaczyć się z pełnowymiarowym obrazem kultury polskiej. Spoglądając na nią jedynie z perspektywy mieszkańców największych miast czy osób identyfikujących się wyłącznie z kulturą polską, odnosi się wrażenie, że jest ona wybrakowana, dlatego przybliżanie cudzoziemcom jej regionalnych odmian wzbogaca ich wiedzę na temat społeczeństwa polskiego. Ważnym argumentem przemawiającym za poruszaniem tematu mniejszości etnicznych na zajęciach z obcokrajowcami jest również uświadamianie im trudności, jakie wiążą się ze stworzeniem obrazu „typowego Polaka” – nierzadko upraszczającego i zniekształcającego postrzeganie rodzimych użytkowników polszczyzny.

1. KULTURY CENTRUM I PERYFERII

Zależność procesów kulturowych od lokalizacji geograficznej bada geografia kultury – dział geografii humanistycznej. Jej wykorzystanie w dydaktyce języka i kultury uatrakcyjnia zajęcia i wzbogaca samą glottodydaktykę, jednak wymaga przyjęcia podejścia interdyscyplinarnego i wiedzy z różnych obszarów badawczych (por. Garncarek 2013). Sławomir Dorocki (2008, s. 285) podaje dwa główne cele badań geografii kulturowej – poznanie miejsca życia człowieka oraz określenie jego roli w środowisku geograficznym i społeczeństwie: „Aspekt kulturowy uwidocznił się w przestrzeni poprzez działalność człowieka, który odzwierciedla wyznawane przez niego wartości, jego przeżycia czy świadomość. Sam człowiek w tym ujęciu jest zarazem wytworem środowiska, jak i własnych doświadczeń czy procesu edukacji”. Wskazane przez badacza założenia geografii

kultury korespondują z celami glottodydaktyki rozumianej jako proces nauczania języka osadzonego w kulturze – uczący się poznają cechy jego mieszkańców przez odniesienia do czynników, które uwarunkowały ich miejsce w społeczeństwie. Lokalizacja geograficzna nierozdzielnie łączy się z poczuciem tożsamości i typowymi cechami kultur wielu zbiorowości etnicznych, a ukształtowanie terenu wpływa na ich zwyczaje i tradycje (np. górnictwo na Śląsku).

Centryczne spojrzenie na kulturę kraju nauczanego języka w dość oczywisty sposób wpisało się w proces glottodydaktyczny (por. Czerkies 2014), co można zaobserwować szczególnie na początkowych poziomach, kiedy naucza się najbardziej zinternalizowanych elementów języka i związanej z nimi rzeczywistości pozawerbalnej (np. grzeczności). Brak programu nauczania kultury polskiej jako obcej sprawia, że lektor zwykle opiera treści kulturowe na zawartości podręczników, swojej wiedzy i intuicji oraz oczekiwaniach uczniów. Poza wykładami i konwersatoriami kulturowymi kwestii mniejszości etnicznych raczej nie włącza się w program zajęć z cudzoziemcami rozpoczynającymi naukę polszczyzny. Wyjątek stanowi kultura Górali Podhalańskich – prawdopodobnie ze względu na atrakcyjność turystyczną Zakopanego część materiałów dydaktycznych na niższych poziomach zawiera informacje o niej (np. podręcznik i zeszyt ćwiczeń „Polski, krok po kroku 1”). Kultura centrum dominuje zatem na początku procesu nauki języka obcego i kultury obcej, przy czym termin *centrum* można rozumieć wielorako, na co wskazała Antonina Kłóskowska (2012, s. 299), a mianowicie oznacza on: geograficzną lokalizację, skupienie kulturowo jednolitej zbiorowości, a także model cech narodowych i narodowej identyfikacji. W procesie glottodydaktycznym *centrum* we wszystkich wymienionych znaczeniach wydaje się obecne – z początku dydaktycy przybliżają największe ośrodki miejskie, a więc skupiają się na centrum w kontekście lokalizacji, a także omawiają te elementy polskiej kultury, które w powszechnej świadomości dotyczą całego narodu (np. święta i tradycje). Mówiąc o cechach narodowych, zwykle wskazuje się na pewne tendencje, powtarzalne zjawiska życia społecznego czy aktualne problemy.

Słuszne unikanie generalizacji w przedstawianiu kultury polskiej cudzoziemcom otwiera pole do podjęcia rozmów o tych społecznościach, których identyfikacja jest złożona i oddalona od centrum, czyli peryferyjna. Mimo że bada się je w odniesieniu do kultury dominującej (Kłóskowska 2012, s. 234), nie powinny być uznawane za gorsze, o czym w kontekście kultury popularnej pisze Bogusław Dziadzia (2014, s. 10): „Zmienia się zarówno rozumienie tego, co może stanowić prowincję, peryferie, centrum, jak również to, co jest uosobione w pojęciu elity jako tej, która nadaje ton kierunkowi rozwoju. Bycie na peryferiach nie musi dziś oznaczać wykluczenia, marginalizacji, umniejszenia wartości”. Znaczenie kultur peryferii i grup zaliczanych do mniejszości uzupełnia wiedzę cudzoziemców o Polsce i identyfikacji jej mieszkańców – szczególnie na etapie, na którym

poznali już jej ponadregionalne cechy i główne wyznaczniki. Znajomość kultury centrum pomoże też lepiej zrozumieć sytuację kultur peryferii i niekiedy zawile kwestie tożsamości ich członków.

2. MNIEJSZOŚCI ETNICZNE W POLSCE

Zgodnie z ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym za mniejszości etniczne uznaje się Karaimów, Łemków, Romów oraz Tatarów, natomiast za język regionalny – kaszubski (Dz. U. 2017 poz. 823, tekst jedn.). W tym akcie prawnym wymieniono również sześć warunków, które muszą spełnić grupy posiadające status mniejszości etnicznych, m.in. dążenie do zachowania własnego języka, kultury lub tradycji czy nieutożsamianie się z narodem zorganizowanym we własnym państwie – tą cechą różnią się od mniejszości narodowych. W glottodydaktyce kwestia nazewnictwa i sporów z nim związanych ustępuje miejsca wymienionym w ustawie „językowi, kulturze i tradycji”, którymi charakteryzują się zarówno społeczności oficjalnie uznane za mniejszości etniczne, jak i grupy nieuznane za nie bądź niestarające się o to: Ślązacy, Kaszubi, Łowiczanie, Podhalanie i Kurpie. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku² (GUS 2012, s. 106–108): spośród czterech mniejszości etnicznych najliczniejsza okazała się mniejszość romska (16 tys.³), a najmniej liczna – karaimska (0,3 tys.). Największa liczba respondentów zadeklarowała identyfikację śląską (817 tys.) i kaszubską (229 tys.) – obie grupy zajęły również pierwsze miejsce w odpowiedziach na pytanie o język wykorzystywany w kontaktach domowych – mówienie po śląsku zadeklarowało 509 tys. respondentów, a po kaszubsku – 106 tysięcy. Jak widać, oficjalne uznanie przez państwo za mniejszość nie oznacza dużej liczebności danej grupy. Warto uwzględnić ten fakt przy wyborze społeczności etnicznych przybliżanych na zajęciach i nie ograniczać rozumienia pojęcia *mniejszość etniczna* wyłącznie do grup wymienionych w przytoczonej powyżej ustawie.

W ogólnopolskich mediach mniejszości etniczne stają się zwykle przedmiotem wiadomości o czynionych przez nie staraniach o uzyskanie nowych praw bądź są przedstawiane w stereotypowy sposób⁴. Co jakiś czas nasilają się dyskusje

² Dane wstępne dotyczące struktury narodowo-etnicznej ludności z Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku zostaną opublikowane między wrześniem a listopadem 2022 roku, natomiast dane ostateczne – we wrześniu 2023 roku, zob. GUS 2021.

³ Podano łączną liczbę osób, które zadeklarowały daną identyfikację jako pierwszą, jedyną i drugą.

⁴ W styczniu 2022 roku mieszkańców Kaszub zbulwersował odcinek nr 830 serialu „Na dobre i na złe” nadawanego w TVP2, którego scenariusz oparto w dużej mierze na uproszczonych i krzywdzących wyobrażeniach tej społeczności. Kontrowersje z nim związane dowodzą, jak bardzo trzeba uważać, dobierając materiały autentyczne na lekcje poświęcone mniejszościom etnicznym.

na temat przyznawania etnolektowi śląskiemu statusu języka. Jak zauważyła Miłoslawa Siuciak (2010), spór ten przybrał na tyle znaczne rozmiary, że można go rozpatrywać jako zarówno terminologiczny, jak i społeczny. Podobne emocje wzbudza kwestia „narodowości śląskiej”, zatem cudzoziemcom śledzącym wiadomości z Polski Śląsk może być jednym z lepiej znanych – jeśli nie najlepiej – regionów związanych z identyfikacją etniczną inną niż polska. Głośno było też o zakazie uboju rytualnego w 2013 roku i późniejszych latach, kiedy protestowali przeciwko niemu m.in. Tatarzy polscy. Obcokrajowcy mają zatem sporadyczną okazję do przyglądania się różnym debatom ogólnospołecznym z udziałem mniejszości etnicznych, których kulturę przedstawia się dość wybiórczo, skupiając się na jej pojedynczych aspektach.

3. MNIEJSZOŚCI ETNICZNE JAKO TEMAT ZAJĘĆ Z CUDZOZIEMCAMI

Już na pierwszych lekcjach cudzoziemcy uczą się informowania o swojej narodowości w języku polskim. Odpowiedź na pytanie „kim jesteś?” może być jednak na tyle złożona, że skromny zasób słownictwa na początku nauki nie wystarczy do jej pełnego zakomunikowania. Przyczyn trudności z udzieleniem prostej odpowiedzi na to pytanie należy upatrywać np. w pochodzeniu z rodziny dwulub wielonarodowościowej, chęci zaakcentowania silnego patriotyzmu lokalnego czy poczuciu przynależności do społeczności nieidentyfikującej się wyłącznie z kulturą centrum zamieszkałego kraju i nieposiadającej własnego państwa (np. Kurdowie, Tamilowie, Baskowie, Katalończycy, Huculi). Kwestia poczucia tożsamości może zatem okazać się frapująca i bliska dla cudzoziemców uczących się polszczyzny.

W zapisach „Programów nauczania języka polskiego jako obcego” (Janowska i in. 2016, ss. 148, 159, 183, 196) brakuje bezpośredniego odniesienia do mniejszości etnicznych, jednak na poziomach zaawansowanych C1 i C2 wymienia się bloki tematyczne pośrednio wiążące się z tym zagadnieniem. W obszarze „Państwo i społeczeństwo” uwzględniono blok „Emigracja, tożsamość”, natomiast w katalogu „Polskie realia” – „Zróżnicowanie regionalne: mentalne, kulturowe, językowe”. Włączenie tematów odnoszących się do regionalności oraz tożsamości etnicznej na poziomach C1 i C2 znajduje uzasadnienie w zaawansowanej kompetencji leksykalnej, którą mogą legitymować się wówczas cudzoziemcy. Poznawanie kultur społeczności etnicznych wymaga bowiem znajomości języka w stopniu pozwalającym na zrozumienie tekstów pisanych dotyczących omawianego zagadnienia, a także opanowania leksyki związanej z ich historią czy obrzędowością. Polszczyznę w stopniu zaawansowanym opanowują jednak nieliczni,

przez co zagadnienie to może pozostać nieznanie wielu uczącym się tego języka. Warto zatem rozważyć włączenie tematu mniejszości etnicznych w program zajęć na poziomie B2. W związku ze znaczącymi różnicami ilościowo-jakościowymi między nim a B1 (zob. Seretny, Lipińska 2021) również treści kulturowe powinny ulec zmianie i odnosić się do nowych obszarów, a ich omawianie – wspomagać rozwój językowy uczących się. Mówienie o mniejszościach etnicznych to okazja do tworzenia rozbudowanych wypowiedzi na tematy nieporuszane na poziomach A1–B1, a także używania nieznannej i niezaktywizowanej dotychczas leksyki. Zagadnienie to może stanowić także *novum* dla tych cudzoziemców, którzy poznali najważniejsze cechy kultury polskiej i oczekują od prowadzących podejmowania kwestii zupełnie nowych dla siebie.

Omawianie charakterystyki krajobrazowo-etnograficznej wydzielonych obszarów geograficznych w ramach procesu dydaktycznego wpisuje się w działania z zakresu edukacji regionalnej – znanej w wielu krajach koncepcji pedagogicznej (ang. *regional education*, ros. *региональное образование* itd.). Jej zwolennicy podkreślają znaczenie lokalnego dziedzictwa kulturowego jako niezbywalnej części tożsamości zarówno jednostki, jak i całego społeczeństwa. Stanowi ona ważny element procesu integracji europejskiej i wzmacnia przywiązanie jednostki do tzw. małej ojczyzny (Nikitorowicz 2009, s. 214). Wiedza o różnicach regionalnych sprzyja również kształtowaniu postawy otwartej wobec pluralizmu i odrębności kultur, a także przygotowaniu uczących się do świadomego uczestnictwa w życiu społecznym (Piwońska [red.] 2001, s. 11). W przypadku cudzoziemców uczących się polszczyzny wykorzystanie elementów edukacji regionalnej zwiększa ich wiedzę na temat wewnętrznego zróżnicowania Polski, którego nieodłączną częścią jest kultura mniejszości etnicznych. Nie oznacza to równocześnie rezygnacji z polonocentrycznego przekazu kulturowego na zajęciach, o którym pisze Tamara Czerkies (2014, s. 38) powołująca się na stwierdzenie Luigiego Marinellogo o braku negatywnych skojarzeń z pojęciem polonocentryzmu pod warunkiem „zachowania w stosunku do niego odpowiedniej miary”. Słowa włoskiego polonisty przypominają o etniczno-regionalnym zróżnicowaniu społeczeństwa polskiego i konieczności unikania uogólnień w mówieniu o nim na zajęciach z cudzoziemcami.

Przybliżanie tematyki mniejszości etnicznych przygotowuje cudzoziemców do poruszania się po regionach Polski z nimi związanych, a także do zetknięcia się z tekstami kultury mówiącymi o tego rodzaju społecznościach. Przykładem jest dwujęzyczne nazewnictwo geograficzne – dotyczące nie tylko języków mniejszości etnicznych, lecz także języków mniejszości narodowych i języka kaszubskiego. Ściśle wiąże się z historią terenów, na których obowiązuje, a obcokrajowcy zetkną się z nim choćby podczas pobytu na Opolszczyźnie (np. Tarnów Opolski – niem. Tarnau) czy Półwyspie Helskim (np. Kuźnica – kaszub. Kùsfeld). Dla uczących się polszczyzny omówienie przyczyn jego wprowadzenia to okazja do

poszerzenia wiedzy regionalnej i poznania wydarzeń z przeszłości Polski. Z jednej strony historia mniejszości etnicznych pomaga zgłębiać losy całego kraju, czego przykładem jest pojawienie się Tatarów na ziemiach polskich i wspólna przeszłość Polski i Litwy. Z drugiej zaś jej poznawanie pokazuje, że postrzeganie faktów historycznych przez Polaków może się różnić, co dobitnie uświadamia lektura nagrodzonego Nagrodą Literacką „Nike” w 2021 roku reportażu „Kajś. Opowieść o Górnym Śląsku” Zbigniewa Rokity. Dla cudzoziemców znających tragiczną historię Polski z czasów II wojny światowej szokujące może wydać się jedno z wyznań autora: „Mam pradziadka z Wehrmachtu. Nie ja jeden. Miliony Polaków mają przodka, który służył w niemieckim wojsku” (Rokita 2020, s. 103). Zrozumienie powodów, dla których stwierdzenie to nie powinno dziwić czy oburzać, jest możliwe przy przyjęciu postawy relatywizmu kulturowego i rzetelnym zgłębieniu jego kontekstu historycznego. Innym przykładem tekstu kultury, który można wykorzystać do podjęcia tematu mniejszości etnicznych i historii Polski, jest film „Papusza” w reżyserii Joanny Kos-Krauze i Krzysztofa Krauzego. Mówi on nie tylko o życiu tytułowej poetki, lecz także o przełomie w życiu polskich Romów, który nastąpił po 1949 roku. Okres ten przedstawia się zwykle jako czas zarówno odbudowy kraju po II wojnie światowej, jak i terroru państwowego. Dla Romów z kolei były to lata zmuszania przez ówczesne władze do stylu życia, do jakiego nie przywykli, m.in. do osiedlenia się czy posyłania dzieci do szkół. Takich zagadnień i ich omówień w literaturze czy filmach jest więcej – wiele z nich znajdzie zastosowanie na zajęciach z cudzoziemcami, przy odpowiednim wprowadzeniu i omówieniu przez lektora bądź wykładowcę.

4. BADANIE ANKIETOWE – WYNIKI

Powyższy opis teoretyczny dotyczy rozważań na temat mniejszości etnicznych w kulturze polskiej oraz w procesie dydaktyki języka i kultury polskiej jako obcej, a także wybranych koncepcji odnoszących się do miejsca tej części mieszkańców Polski w społeczeństwie i edukacji. Ponieważ na gruncie glottodydaktyki polonistycznej nie powstały dotychczas opracowania poświęcone przekazywaniu wiedzy o zbiorowościach etnicznych czy adaptowaniu założeń edukacji regionalnej na potrzeby kształcenia cudzoziemców, autorka postanowiła częściowo uzupełnić tę lukę i przeprowadzić badanie ankietowe wśród obcokrajowców uczących się polszczyzny.

Kwestionariusz wypełniło 91 uczestników kursów grupowych na poziomach B2, C1 i C2, w styczniu i lutym 2022 roku. Wybór techniki badawczej wiąże się z celami badawczymi – uzyskaniem odpowiedzi na pytania o potrzebę podejmowania tematu mniejszości etnicznych na zajęciach oraz sposobów jego omawiania.

Istotną rolę w rozwijaniu obszaru badań nad kulturą w glottodydaktyce odgrywa wspieranie postawy refleksyjnej słuchaczy, skłanianie ich do samodzielnego formułowania swoich potrzeb i określania niedostatków w wiedzy. Uwzględnianie wniosków uczących się na temat własnego rozwoju warto traktować jako podpowiedź w kształceniu kulturowym, zważywszy na brak standaryzacji w tym obszarze. Takie wskazówki dotyczące tytułowego zagadnienia dały wyniki opisanego poniżej badania.

Odpowiedzi ankietowanych miały na celu uzyskanie informacji związanych z tematyką mniejszości etnicznych odnoszących się do:

- ogólnej orientacji w tym zakresie;
- zainteresowania tą problematyką;
- preferencji dotyczących omawiania wymienionych zagadnień podczas zajęć języka polskiego i kultury polskiej jako obcej.

4.1. GRUPA OSÓB BADANYCH

Większość uczestników badania nie ukończyła trzydziestego roku życia – od 17 do 19 lat ma 30,7% z nich, a od 20 do 29 lat – 48,4%. Pozostali to osoby w wieku 30–39 lat (17,6%) bądź 40–44 lata (3,3%). Wśród ankietowanych przeważają cudzoziemcy z Białorusi (52,8%) oraz Ukrainy (21,9%). Innymi krajami pochodzenia respondentów są: Rosja (4,4%), Włochy (4,4%), Chiny (3,3%), Niemcy (2,2%), a także Armenia, Australia, Brazylia, Gruzja, Irlandia, Kazachstan, Korea Północna, Serbia, Turcja i Węgry (po 1,1%).

Najwięcej osób badanych brało udział w kursie na poziomie B2 (81,3%). Z kolei w grupie na poziomie C1 było 13,2% respondentów, a na poziomie C2 – 5,5%. Grupa na ostatnim z wymienionych poziomów została utworzona w Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Polonicum na Uniwersytecie Warszawskim. Również w tym ośrodku uczyła się większość wszystkich uczestników badania (62,6%). Pozostali ankietowani brali udział w kursach odbywających się na: Uniwersytecie Łódzkim (17,6%), Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach (7,7%), Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (5,5%), Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (4,4%), a także na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Uniwersytecie Zielonogórskim (po 1,1%).

Jak można zauważyć, większość respondentów to osoby między 17 a 29 rokiem życia pochodzące z krajów wschodniosłowiańskich, które uczęszczają na kursy realizujące program na poziomie B2 w Centrum Polonicum Uniwersytetu Warszawskiego.

4.2. ORIENTACJA W TEMATYCE MNIEJSZOŚCI ETNICZNYCH

Ankietowanych spytano o znajomość nazw co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w swoim kraju i w Polsce oraz podstawowych faktów na ich temat. Celem tej części badania było określenie orientacji respondentów w omawianej tematyce.

Większość ankietowanych zadeklarowała znajomość nazw co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w kraju pochodzenia i w Polsce. Więcej osób ma wiedzę na temat mniejszości w swoim kraju niż w Polsce (por. odpowiedź *raczej tak* – 19,8% a 20,9%; odpowiedź *tak* – 45,1% a 57,1%).

Tabela 1. Znajomość co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w kraju respondentów

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
NIE	6	6,6
RACZEJ NIE	15	16,5
RACZEJ TAK	18	19,8
TAK	52	57,1

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Znajomość co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w Polsce

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
NIE	12	13,1
RACZEJ NIE	19	20,9
RACZEJ TAK	19	20,9
TAK	41	45,1

Źródło: opracowanie własne

Ankietowani, którzy zaznaczyli odpowiedź *tak* lub *raczej tak* w pytaniu dotyczącym znajomości co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w Polsce (łącznie 60 respondentów, czyli 66%; zob. tabela 2), zostali poproszeni o wymienienie nazw dwóch z nich. Wśród 120 przykładów podanych przez respondentów część dotyczyła jednak nie mniejszości etnicznych, lecz narodowych, mimo że definicję *mniejszości etnicznej* zamieszczono we wstępie ankiety (zob. kwestionariusz w aneksie). Błąd ten popełniło 10 ankietowanych, a więc mniejsza część tych, którzy zaznaczyli odpowiedź *tak* lub *raczej tak* (17%). Dwie nazwy mniejszości etnicznych zostały podane przez 52 osoby, a zatem przez większość uczestników badania (57%).

Tabela 3. Przykłady mniejszości etnicznych w Polsce podane przez respondentów

RODZAJ ODPOWIEDZI	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
MNIEJSZOŚĆ ETNICZNA	104	87
MNIEJSZOŚĆ NARODOWA	14	12
POZOSTAŁE ODPOWIEDZI*	2	1

* Odpowiedzi, które uznano za błędne, to: Rusini Karpaccy i Afrykańczycy.

Źródło: opracowanie własne

Najwięcej przykładów podawanych przez ankietowanych odnosiło się do Tatarów, Kaszubów oraz Romów⁵. Pozostałe odpowiedzi to: Łemkowie, Ślązacy, Karaimi i Podhalanie⁶.

Tabela 4. Przykłady mniejszości etnicznych w Polsce podane przez respondentów

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
TATARZY	26	25
KASZUBI	24	23
ROMOWIE	24	23
ŁEMKOWIE	14	13
ŚLĄZACY	6	6
KARAIMI	6	6
PODHALANIE	4	4

Źródło: opracowanie własne

W odpowiedzi na kolejne pytania ankietowani deklarowali znajomość bądź nieznaną faktów na temat co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w swoim kraju i w Polsce. Liczba osób, które zaznaczyły odpowiedzi *tak* lub *raczej tak*, była mniejsza niż w przypadku znajomości nazw mniejszości etnicznych. Dotyczy to zarówno pytań na temat kraju pochodzenia (por. odpowiedzi *tak*: 57,1% a 35,2%), jak i Polski (por. odpowiedzi *tak*: 45,1% a 20,9%).

Tabela 5. Znajomość podstawowych faktów na temat co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w kraju respondentów

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
NIE	9	9,9
RACZEJ NIE	18	19,8
RACZEJ TAK	32	35,2
TAK	32	35,2

Źródło: opracowanie własne

⁵ Uwzględniono również odpowiedź „Cyganie”, którą podały dwie osoby.

⁶ Uwzględniono również odpowiedź „Górale”, którą podały dwie osoby.

Tabela 6. Znajomość podstawowych faktów na temat co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w Polsce

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
NIE	16	17,6
RACZEJ NIE	27	29,7
RACZEJ TAK	29	31,9
TAK	19	20,9

Źródło: opracowanie własne

Orientacja w tematyce mniejszości etnicznych osób badanych jest lepsza w przypadku kraju pochodzenia niż Polski, jednak deklarowaną znajomość nazw mniejszości etnicznych i wiadomości na ich temat w Polsce należy ocenić jako dobrą. Respondenci w większości potrafili podać nazwy dwóch mniejszości etnicznych, przy czym warto zwrócić uwagę na najczęstsze odpowiedzi. Co prawda największa liczba odpowiedzi dotyczyła Tatarów – doskonale znanych cudzoziemcom z krajów wschodniosłowiańskich – ale to Kaszubi byli najczęściej wymienianą przez ankietowanych społecznością etniczną występującą wyłącznie na terenie państwa polskiego. Co najmniej jeden raz respondenci wskazali na każdą z grup oficjalnie uznanych za mniejszość etniczną, a także – oprócz Kaszubów – na Ślązaków i Podhalan. Inaczej przedstawiają się deklaracje ankietowanych dotyczące znajomości podstawowych faktów na temat mniejszości etnicznych w Polsce – niewiele ponad połowa badanych zadeklarowała wiedzę na ich temat, a tylko niespełna 21% z nich jest swojej wiedzy na tyle pewna, że zaznaczyła odpowiedź *tak*.

4.3. ZAINTERESOWANIE TEMATYKĄ MNIEJSZOŚCI ETNICZNYCH

Ankietowanych spytano o zainteresowanie zagadnieniami związanymi z kulturą i językiem mniejszości etnicznych, które mogą zostać wykorzystane przez lektorów jako sposób na przekazywanie uczącym się wiedzy na temat wybranych społeczności etnicznych w Polsce. Respondenci wyrazili zainteresowanie (bądź jego brak) następującymi tematami:

- tradycje i zwyczaje mniejszości etnicznych w Polsce;
- zabytki i atrakcje turystyczne związane z kulturą mniejszości etnicznych w Polsce;
- różnice między językiem ogólnopolskim a językami mniejszości etnicznych w Polsce.

Tabela 7. Zainteresowanie tradycjami i zwyczajami mniejszości etnicznych w Polsce

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
NIE	8	8,8
RACZEJ NIE	20	22
RACZEJ TAK	38	41,8
TAK	25	27,5

Źródło: opracowanie własne

Tabela 8. Zainteresowanie zabytkami i atrakcjami turystycznymi związanymi z kulturą mniejszości etnicznych w Polsce

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
NIE	5	5,5
RACZEJ NIE	14	15,4
RACZEJ TAK	36	39,6
TAK	36	39,6

Źródło: opracowanie własne

Tabela 9. Zainteresowanie różnicami między językiem ogólnopolskim a językami mniejszości etnicznych w Polsce

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
NIE	10	11
RACZEJ NIE	17	18,7
RACZEJ TAK	34	37,4
TAK	30	33

Źródło: opracowanie własne

W przypadku każdego z wymienionych obszarów zainteresowanie wyraziła więcej niż połowa osób badanych (por. odpowiedzi *raczej tak* i *tak*, zob. tabela 7: 69,3%; tabela 8: 79,2%; tabela 9: 70,4%). Najwięcej odpowiedzi *raczej tak* i *tak* uzyskał temat zabytków oraz atrakcji turystycznych związanych z kulturą mniejszości etnicznych w Polsce. Również w odpowiedziach na to pytanie najmniej respondentów zaznaczyło odpowiedzi *raczej nie* i *nie* (łącznie 20,9%, por. tabela 8). Porównywalna liczba ankietowanych zadeklarowała zainteresowanie tradycjami i zwyczajami, a także różnicami między językiem ogólnopolskim a językami mniejszości etnicznych. Jednak w przypadku drugiego z wymienionych tematów liczba ta jest niewiele większa, a ponadto mniej respondentów zaznaczyło odpowiedzi *nie* i *raczej nie* (por. 30,8% – tabela 7; 29,7% – tabela 9).

4.4. PREFERENCJE DOTYCZĄCE OMAWIANIA TEMATYKI MNIEJSZOŚCI ETNICZNYCH NA ZAJĘCIACH

Ostatnie dwa pytania kwestionariusza poświęcono obecności opisywanej tematyki na zajęciach i w materiałach dydaktycznych przeznaczonych dla cudzoziemców. Więcej niż połowa ankietowanych wyraziła chęć poznawania jej na lekcjach za pomocą podręczników zawierających informacje na jej temat. Przeważają jednak odpowiedzi *raczej tak*, co wskazuje na niezdecydowanie ankietowanych.

Tabela 10. Chęć poszerzania wiedzy o mniejszościach etnicznych podczas lekcji języka polskiego

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
NIE	9	9,9
RACZEJ NIE	12	13,2
RACZEJ TAK	44	48,4
TAK	26	28,6

Źródło: opracowanie własne

Tabela 11. Chęć poruszania tematu mniejszości etnicznych w podręcznikach do nauki języka polskiego

ODPOWIEDŹ	WARTOŚĆ LICZBOWA	WARTOŚĆ PROCENTOWA
NIE	6	6,6
RACZEJ NIE	21	23,1
RACZEJ TAK	38	41,8
TAK	26	28,6

Źródło: opracowanie własne

5. BADANIE ANKIETOWE – WNIOSKI

Znajomość nazw mniejszości etnicznych w Polsce przez większość respondentów świadczy o tym, że badana tematyka nie stanowi *novum* dla wielu cudzoziemców uczących się na poziomach zaawansowanych. Wyniki dotyczące znajomości podstawowych faktów dowodzą jednak świadomości niewielkiej wiedzy ankietowanych na ich temat. Włączenie tematu mniejszości etnicznych w program zajęć z zakresu języka i kultury polskiej pomogłoby zatem cudzoziemcom lepiej poznać polskie społeczeństwo, ponieważ przynależność do społeczności etnicznych determinuje tożsamość jego części.

Wskazówki w opracowywaniu rozwiązań dydaktycznych znajdują się w odpowiedziach ankietowanych dotyczących najbardziej frapujących dla nich zagadnień oraz uwzględniania omawianej tematyki na zajęciach i w materiałach dydaktycznych. Chociaż osoby badane dość sceptycznie oceniły swoją wiedzę na temat mniejszości etnicznych w Polsce, wskazane przez nie obszary to możliwe sposoby zapoznawania ich z mniejszościami etnicznymi i równoczesnego doskonalenia kompetencji językowych. Omawianie atrakcji turystycznych i zabytków, które okazały się najbardziej interesujące dla osób badanych, zapoznaje cudzoziemców ze zróżnicowaniem regionalnym, historią i dziedzictwem kulturowym mniejszości etnicznych. Pogłębia także ich wiedzę dotyczącą samej Polski – miejsc wartych poznania, o których nie zawsze jest mowa w podręcznikach do nauki polszczyzny. Obszerny temat różnic między językiem ogólnopolskim a jego odmianami (gwarami, dialektami, etnolektami), którymi posługuje się wielu przedstawicieli mniejszości etnicznych, można zawęzić i zaadaptować na potrzeby glottodydaktyczne w taki sposób, aby w pewnym stopniu przygotować obcokrajowców na kontakty językowe z nimi. Co prawda mniejsza liczba ankietowanych wskazała na język niż zabytki i atrakcje, co sygnalizuje mniejszą pewność co do omawiania tego zagadnienia na lekcjach, jednak warto zwrócić uwagę na stosunkowo niewielką liczbę głosów wyrażających sprzeciw. Przypuszczalnie chęć zaznajomienia się z różnicami językowymi będzie w dużym stopniu zależeć od sposobu, w jaki podejmie ten temat lektor – mniej językoznawczy, a bardziej praktyczny i ukierunkowany na świadomość językową uczących się na najwyższych poziomach zaawansowania. Podobną liczbę odpowiedzi uzyskał temat tradycji i zwyczajów – warto przybliżyć cudzoziemcom przynajmniej te najbardziej rozpoznawane, z których świętowaniem mogą się zetknąć podczas pobytu na danych terenach.

Z odpowiedzi ankietowanych wynika, że raczej próbują oni włączyć tematyki mniejszości etnicznych w program zajęć i treść podręczników do nauki polszczyzny. Nawet jeśli nie będzie to dominanta programu kursu językowego czy kulturowego, to nie należy z niej rezygnować.

6. PODSUMOWANIE I PROPOZYCJE

Kultura, historia, język i tożsamość członków mniejszości i społeczności etnicznych to temat obszerny, wymagający rozeznania w wielu dyscyplinach, takich jak socjologia, antropologia czy geolingwistyka. W artykule przedstawiono jego wybrane aspekty, które według autorki odgrywają istotną rolę w procesie glottodydaktycznym. W kształceniu uczestników lektoratów języka polskiego oraz konwersatoriów czy wykładów kulturowych wiedza prowadzących na

omawiany temat nie musi być tak specjalistyczna, jak w przypadku badaczy obszarów wymienionych powyżej – nie jest ona konieczna, aby przybliżyć wybrane mniejszości etniczne cudzoziemcom poznającym polskie społeczeństwo.

Wprowadzenie do omawianej tematyki może polegać na usystematyzowaniu podstawowych pojęć związanych z ich nazewnictwem (mniejszość, etniczność, społeczność), wyróżnikami tożsamości (terytorium, strój, etnolekt) czy lokalizowaniem wybranych społeczności na mapie Polski⁷. Miejscami wartymi zwiedzenia, dzięki którym można zgłębić wiedzę na temat wybranych mniejszości, są choćby Kruszyniany (Tatarzy), Komańcza (Łemkowie), Nikiszowiec w Katowicach (Ślązacy) czy Kaszubski Park Etnograficzny (Kaszubi). Poznanie ich może okazać się ciekawe nawet dla tych cudzoziemców, których nie zainteresuje tematyka mniejszości etnicznych – to okazja do zdobycia wiedzy o różnych regionach, ich architekturze i ukształtowaniu geograficznym. Z pewnością warto adaptować na potrzeby zajęć materiały autentyczne – reportaże (opisany powyżej „Kajs” i przykładowo „Kasžëbë” Tomasza Słomczyńskiego), filmy (oprócz „Papuszy” w ostatnich latach zekranizowano również powieść „Kamerdyner” poruszającą temat dziejów Kaszubów) czy liczne nagrania różnotematyczne dostępne na portalu YouTube⁸. Duży wybór tego rodzaju materiałów umożliwia wyselekcjonowanie tych odpowiadających oczekiwaniom danej grupy uczących się, a także zaadaptowanie ich na potrzeby zajęć – skrócenie czy przygotowanie odpowiednich zadań z nimi związanych. Wiedza o mniejszościach etnicznych to także klucz do interpretowania wielu zjawisk kultury, z którymi cudzoziemcy mogą się spotkać już na wczesnym etapie poznawania Polski, np. w sklepach z pamiątkami, w których bez trudu znajdują produkty z motywami wycinanek łowickich. Dużą popularnością cieszy się też muzyka etniczna, wciąż wykorzystywana przez współczesnych twórców⁹, czy muzyka romska i organizowane w Polsce festiwale ją promujące – do tego rodzaju wydarzeń mają dostęp także cudzoziemcy.

Zainteresowanie ankietowanych tymi zjawiskami kultury polskiej, które dotyczą obszarów peryferyjnych, jak np. mniejszości etniczne, stanowi ważny wniosek w kontekście określania tematów wartych omawiania na najwyższych poziomach zaawansowania. Chcący je osiągnąć cudzoziemcy wciąż mają potrzebę doskonalenia kompetencji kulturowej i poszerzania wiedzy o Polsce, mimo że jej główne wyróżniki poznali już na początku nauki.

⁷Przykład takiego zadania można znaleźć na stronie Wordwall (b.r.w.).

⁸Warto wymienić kanał „Po prostu Grzymkowski” (2021) i dostępny na nim krótki film o Kurpiach czy serię „Przejrzysty Ojczysty” na kanale Narodowego Centrum Kultury – zostały w niej w zwięzły sposób przedstawione m.in. język kaszubski, gwara podhalańska czy etnolekt śląski; przygotowano także napisy do nagrań (NCK 2022).

⁹Przykładowo: wybrane utwory zespołu LemON w języku łemkowskim czy wspólna płyta Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” i Miuosha wydana w 2021 roku.

BIBLIOGRAFIA

- Ambroch M. i in., 2018, *100 lat Polski w liczbach. 1918–2018*, Warszawa.
- Czerkies T., 2014, *Polonocentryzm jako niezbywalny element tożsamości (o etnocentryzmie, etnorelatyvizmie, akulturacji oraz kulturach centrum i peryferii)*, w: A. Mielczarek, A. Roter-Bourkane, M. Zduniak-Wiktorowicz (red.), *Sukcesy, problemy i wyzwania w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Poznań, s. 37–49.
- Dorocki S., 2008, *Kultura w aspekcie badań geograficznych*, w: *Tożsamość kulturoznawstwa*, red. A. Pankowicz, J. Rokicki, P. Plichta, Kraków, s. 283–287.
- Dz.U. 2017 poz. 823, Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 kwietnia 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.
- Dziadzia B., 2014, *Naznaczeni popkulturą. Media elektroniczne i przemiany prowincji*, Gdańsk.
- Garncarek P., 2013, *Jak korzystać z badań nad geografią kulturową w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, w: J. Mazur, M. Małycka, K. Sobstyl (red.), *Glottodydaktyka polonistyczna w obliczu dynamiki zmian językowo-kulturowych i potrzeb społecznych*, T. 1, Lublin, s. 139–144.
- Giza A. i in., 2012, *Mieszkańcy Polski*, w: A. Giza, M. Sikorska (red.), *Współczesne społeczeństwo polskie*, Warszawa, s. 17–59.
- GUS, 2012, *Raport z wyników. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa.
- GUS, 2021, *Harmonogram publikacji wyników NSP*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnie/nsp-2021/harmonogram-publikacji-wynikow-nsp-2021/> [13.03.2022].
- Janowska I. i in., 2016, *Programy nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1–C2*, Kraków.
- Jasiewicz Z., 2004, *Rodzina, społeczność lokalna i grupa etniczna w Polsce i Azji Środkowej: studia i szkice etnologiczne zebrane i wydane z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin autora*, Poznań.
- Kłoskowska A., 2012, *Kultury narodowe u korzeni*, Warszawa.
- NCK, 2022, *Przejrzysty ojczysty*, <https://www.youtube.com/hashtag/przejrzystyojczysty> [04.04.2022].
- Nikitorowicz J., 2009, *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa.
- Piwońska Z. (red.), 2001, *Edukacja regionalna. Poradnik dla nauczycieli szkoły podstawowej*, Rzeszów.
- Po prostu Grzymkowski, 2021, *Kurpie – pierwsi snajperzy, którzy znają się na palmach*, <https://www.youtube.com/watch?v=77csGrsAKoo> [04.04.2022].
- Rokita Z., 2020, *Kajś. Opowieść o Górnym Śląsku*, Wołowiec.
- Seretny A., Lipińska E., 2021, *Poziom B2 jako węzłowy etap w osiągnięciu biegłości językowej*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 28, s. 21–46. <https://doi.org/10.18778/0860-6587.28.02>
- Siuciak M., 2010, *Język śląski – problem terminologiczny czy społeczny?*, „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 10, s. 267–277.
- Wordwall, b.r.w., *Spolecznosci etniczne w Polsce*, <https://wordwall.net/pl/resource/471928/geografia/spo%C5%82eczno%C5%9Bci-etniczne-w-polsce> [03.04.2022].
- ZPE, b.r.w., *Mniejszości narodowe II RP i konflikty na tle narodowościowym*, <https://zpe.gov.pl/a/mniejszosci-narodowe-ii-rp-i-konflikty-na-tle-narodowosciowym/DRP76teccq> [07.03.2022].

ANEKS

ANKIETA

Tematyka mniejszości etnicznych w Polsce na lekcjach języka polskiego jako obcego

*Mniejszość etniczna*¹⁰ to grupa obywateli danego państwa, która odróżnia się od pozostałych językiem, kulturą lub tradycją. Nie ma i nigdy nie miała własnego państwa. Jest świadoma własnej wspólnoty etnicznej, chce ją otwarcie wyrażać i chronić.

Badanie jest anonimowe.

Ankieta składa się z dwóch części, a jej wypełnienie zajmie co najwyżej 5 minut. Bardzo proszę o samodzielne odpowiadanie na pytania.

Wyniki zostaną wykorzystane w publikacjach naukowych dotyczących tematyki mniejszości etnicznych na lekcjach języka polskiego jako obcego.

CZĘŚĆ I. Proszę podać lub zaznaczyć odpowiedź.

1. Mam ..... lat(a).
proszę podać swój wiek, np. 18 lat, 32 lata.
3. Jestem z .....
proszę podać nazwę kraju, np. Ukraina, USA.
5. Obecnie uczestniczę w kursie języka polskiego na poziomie B2 / C1 / C2
6. Obecnie uczestniczę w kursie języka polskiego organizowanym w: .....
.....
proszę podać nazwę instytucji, np. Uniwersytet Warszawski, Szkoła Języków Obcych EMPIK.
w mieście .....
proszę podać nazwę miasta, np. Warszawa, Wrocław.

CZĘŚĆ II. Proszę zaznaczyć cyfrę symbolizującą Pani/Pana odpowiedź.

1 – nie

2 – raczej nie

3 – raczej tak

4 – tak

- a) Potrafię wymienić nazwy co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w moim kraju.

1   2   3   4

- b) Potrafię wymienić nazwy co najmniej dwóch mniejszości etnicznych w Polsce.

1   2   3   4

Jeśli w punkcie b) zaznaczyła Pani / zaznaczył Pan odpowiedź 3 lub 4, proszę podać nazwy dwóch mniejszości etnicznych w Polsce:

.....

¹⁰Zob. przypis nr 2.

- c) Znam podstawowe fakty o co najmniej dwóch mniejszościach etnicznych w moim kraju.

1   2   3   4

- d) Znam podstawowe fakty o co najmniej dwóch mniejszościach etnicznych w Polsce.

1   2   3   4

- e) Interesują mnie tradycje i zwyczaje mniejszości etnicznych w Polsce.

1   2   3   4

- f) Interesują mnie zabytki i atrakcje turystyczne związane z kulturą mniejszości etnicznych w Polsce.

1   2   3   4

- g) Interesują mnie różnice między językiem ogólnopolskim a językami mniejszości etnicznych w Polsce.

1   2   3   4

- h) Chciał(a)bym poszerzać swoją wiedzę o mniejszościach etnicznych podczas lekcji języka polskiego.

1   2   3   4

- i) Chciał(a)bym, żeby temat mniejszości etnicznych był obecny w podręcznikach do nauki języka polskiego.

1   2   3   4